

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
zastępca dyrektora
Andrzej Łosiewicz

Warszawa, /elektron. znacznik czasu/
BON-X.055.3(2).2026

Pan

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na petycję z dnia 30 kwietnia 2026 r. w sprawie wsparcia dorosłych osób w spektrum autyzmu na rynku pracy, po uzyskaniu stanowiska Ministerstwa Zdrowia oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych przekazuje poniższe wyjaśnienia.

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych z należytą uwagą i odpowiedzialnością odnosi się do petycji dotyczącej sytuacji dorosłych osób w spektrum autyzmu. Należy podkreślić, że osoby te tworzą bardzo zróżnicowaną grupę – różnią się poziomem samodzielności, kompetencjami, doświadczeniami życiowymi, aspiracjami zawodowymi, sposobami komunikacji oraz zakresem potrzeb związanych z organizacją pracy i dostępem do wsparcia. W konsekwencji skuteczne działania publiczne nie powinny opierać się na uogólnieniach ani jednolitych rozwiązaniach. Niezbędne jest podejście uwzględniające indywidualną sytuację każdej osoby, jej potrzeby, potencjał, cele życiowe oraz warunki umożliwiające bezpieczne i stabilne funkcjonowanie.

W tym kontekście szczególne znaczenie ma realizowany przez Biuro Pełnomocnika projekt "Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce". Zatrudnienie wspomagane jest metodą pracy, której celem jest wsparcie osoby z niepełnosprawnością w wejściu na otwarty rynek pracy i utrzymaniu zatrudnienia.

Zatrudnienie wspomagane opiera się na indywidualnym podejściu do każdej osoby. Obejmuje ono rozpoznanie jej potrzeb, możliwości i aspiracji zawodowych, wsparcie w poszukiwaniu odpowiedniego miejsca pracy oraz pomoc w adaptacji do nowych obowiązków. Równie ważne jest dalsze towarzyszenie pracownikowi po podjęciu zatrudnienia, tak aby w razie pojawiających się trudności mógł on liczyć na odpowiednie wsparcie. Takie podejście zwiększa szanse na budowanie trwałej i satysfakcjonującej aktywności zawodowej, dostosowanej do indywidualnych możliwości i oczekiwań danej osoby.

Istotnym elementem zatrudnienia wspomaganego jest również wsparcie kierowane do pracodawcy. Chodzi tu zarówno o doradztwo związane z organizacją pracy i

dostosowaniem środowiska zatrudnienia, jak i o pomoc w lepszym przygotowaniu miejsca pracy, zespołu oraz samego procesu wdrożenia pracownika. To ważne dlatego, że trwałość zatrudnienia zależy nie tylko od gotowości samej osoby do podjęcia pracy, ale także od jakości wsparcia udzielonego pracodawcy i od tego, czy miejsce pracy potrafi odpowiednio odpowiedzieć na różnicowane potrzeby pracowników.

Projekt dotyczący zatrudnienia wspomaganego służy właśnie przygotowaniu trwałego modelu takiej usługi w Polsce. Obejmuje on wypracowanie standardu agencji zatrudnienia wspomaganego, przygotowanie i szkolenie trenerów pracy, stworzenie rozwiązań organizacyjnych i finansowych dla tej usługi, a także budowę ogólnopolskiej sieci certyfikowanych agencji zatrudnienia wspomaganego. Z perspektywy postulatów przedstawionych w petycji jest to jeden z najważniejszych kierunków działań, ponieważ odpowiada na potrzebę bardziej indywidualnego i długofalowego wsparcia w drodze do pracy na otwartym rynku.

Istotną przeszkodę stanowią także bariery komunikacyjne i procedury, które nie zawsze uwzględniają różnicowane potrzeby użytkowników. Z tego względu ważnym obszarem działań Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych jest projekt „Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami”, oferujący m.in. wsparcie w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) oraz przygotowywania tekstów łatwych do czytania i zrozumienia. Narzędzia te mogą wspierać osoby w spektrum autyzmu zarówno w kontaktach z instytucjami, jak i w procesie wchodzenia na rynek pracy, uczestnictwa w rekrutacjach oraz funkcjonowania w środowisku zawodowym.

Niezależnie od działań projektowych funkcjonują już także instrumenty wspierające zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowanie do wynagrodzeń oraz wsparcie na przystosowanie, adaptację lub wyposażenie stanowiska pracy. Biuro zwraca uwagę na kluczowe znaczenie łączenia instrumentów finansowych z dobrze zaprojektowanym wsparciem w procesie wejścia do pracy i jej utrzymania.

Z perspektywy resortu celem jest to, aby dorosłe osoby w spektrum autyzmu mogły korzystać z rozwiązań, które realnie zwiększają szanse na znalezienie pracy odpowiadającej ich możliwościom, potrzebom i planom życiowym oraz pomagają tę pracę utrzymać.

Jeśli zaś chodzi o dostęp do bezpłatnej opieki psychologicznej oraz psychiatrycznej w ramach NFZ, na wstępie należy wskazać, iż opieka psychiatryczna jest dostosowana do wszystkich pacjentów, niezależnie od rozpoznania, w związku z czym od 2018 roku w Polsce trwa reforma opieki psychiatrycznej, w ramach której dorośli pacjenci mają prawo skorzystać ze świadczeń zdrowotnych udzielanych w centrach zdrowia psychicznego.

Centrum Zdrowia Psychicznego (CZP) to miejsce, w którym można uzyskać natychmiastową, bezpłatną pomoc w związku z problemami ze zdrowiem psychicznym przez całą dobę, bez konieczności posiadania skierowania lub wcześniejszego umawiania wizyty. To kompleksowa, skoordynowana i bliska miejscu zamieszkania pomoc, która zwiększa szanse na szybki powrót do równowagi i trwałe wzmocnienie zdrowia psychicznego. Aktualnie funkcjonuje 118 Centrów Zdrowia Psychicznego, które obejmują działaniem ponad 50 % dorosłej populacji Polski.

Więcej na temat CZP oraz informacje teleadresowe znajdują się na stronie:
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/centra-zdrowia-psychicznego>.

Aktualnie priorytetowym zadaniem Ministerstwa Zdrowia jest dążenie do wyrównania dostępu do świadczeń zdrowotnych udzielanych w centrach zdrowia psychicznego. Celem resortu zdrowia jest jak najszybsze objęcie całego kraju systemem sprawnie funkcjonujących centrów zdrowia psychicznego, w szczególności w regionach, które dotychczas nie były objęte pilotażem. Intencją Ministerstwa Zdrowia jest wdrożenie modelu Centrów Zdrowia Psychicznego w skali ogólnokrajowej od 1 stycznia 2027 r.

Ponadto w zakresie Narodowego Programu Zdrowia prowadzone jest Centrum Wsparcia, które zapewnia całodobową, bezpłatną i anonimową pomoc osobom w kryzysie psychicznym poprzez telefon 800 70 2222, czat i e-mail.

Centrum Wsparcia to projekt o zasięgu ogólnokrajowym, świadczący pomoc i wsparcie osobom doświadczającym kryzysu psychicznego. Centrum wsparcia działając z wykorzystaniem telefonu (w formie „telefonu zaufania”) oraz innych narzędzi teleinformatycznych jest, obok pomocy udzielanej w poradniach czy oddziałach szpitalnych, istotną częścią systemu pomocy dla osób oświadczających kryzysów. Możliwość skorzystania z całodobowej, bezpłatnej, szybkiej i anonimowej konsultacji interwencyjnej jest szczególnie istotna w przypadku zagrożenia samobójczego. Anonimowa forma kontaktu jest często najłatwiejszą formą kontaktu ze specjalistą ze względu na ryzyko stygmatyzacji lub ze względu na swoją sytuację rodzinną.

Beneficjentami Centrum Wsparcia są m.in:

- ❑ osoby doświadczające kryzysu psychicznego wywołanego nagłym, trudnym nienormatywnym wydarzeniem (wypadek, doświadczenie przemocy, strata, choroba) oraz mające trudności z poradzeniem sobie z objawami kryzysu przejawiającymi się na płaszczyznach emocjonalnej, poznawczej, behawioralnej i fizycznej;
- ❑ osoby doświadczające skutków kryzysu środowiskowego, obejmującego większą część lub całość populacji. Obecnie jest to sytuacja związana z wystąpieniem wirusa Covid 19, inflacji, wojny w Ukrainie, aktualnych zmian rynkowych o dużej dynamice a także klęsk żywiołowych i pozostałych zdarzeń nadzwyczajnych;
- ❑ osoby doświadczające kryzysu rozwojowego, związanego z sytuacją normatywną, która wywołuje gwałtowne reakcje emocjonalne. Każda osoba poniżej 18 roku życia zgłaszająca się do Centrum Wsparcia oprócz doraźnej pomocy psychologicznej otrzyma namiary na specjalistyczne miejsca udzielające pomocy i wsparcia psychologicznego osobom niepełnoletnim;
- ❑ osoby doświadczające kryzysu samobójczego w różnych stopniach nasilenia: od pojawienia się myśli samobójczych aż do zamiaru i realizacji planu samobójczego;
- ❑ bliscy i rodziny, którzy potrzebują informacji o tym jak wspierać osobę w kryzysie psychicznym oraz osoby potrzebujące informacji odnośnie postępowania wobec osób trzecich doświadczających kryzysu samobójczego;
- ❑ osoby doświadczające zaburzeń psychicznych, w tym: zaburzeń afektywnych, lękowych, psychotycznych, zaburzeń osobowości oraz zaburzeń organicznych - bliscy i rodziny osób doświadczających zaburzeń psychicznych;
- ❑ osoby zmagające się z nadużyciami i przemocą na tle seksualnym, osoby zmagające się z dysfunkcjami seksualnymi, osoby doświadczające kryzysu wynikającego z problemów dotyczących tożsamości płciowej czy seksualnej;
- ❑ osoby zmagające się z uzależnieniem od substancji i ich rodziny.

Specyficzną grupą docelową, która jest objęta wsparciem obsługiwana w ramach nowego nr 800 70 2430 dedykowanego wyłącznie jej, są osoby pełniące służbę w obszarze służb mundurowych oraz ratownictwa medycznego i ich rodziny.

Należy również podkreślić, iż w przeciwdziałaniu skutkom kryzysu psychicznego niezmiennie istotna jest psychoedukacja oraz rozpowszechnianie rzetelnej wiedzy i informacji, w związku z tym kolejnymi beneficjentami Centrum Wsparcia są:

- ❑ pracownicy instytucji pomocowych potrzebujący dodatkowych lub specjalistycznych informacji o tym jak wspierać osobę będącą w kryzysie psychicznym lub w kryzysie suicydalnym,
- ❑ osoby potrzebujące wskazań, co do miejsc, gdzie można otrzymać bezpłatną pomoc psychologiczno - psychiatryczną zarówno krótkoterminową jak i długoterminową w ramach NFZ lub innych organizacji działających w ramach Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego tj. Centra Zdrowia Psychicznego, Środowiskowe Centra Zdrowia psychicznego, innych bezpłatnych miejsc działających w ramach lokalnych powiatów i gmin tj. Ośrodki Interwencji Kryzysowej, Punkty Interwencji Kryzysowej, NGO.

Usługi w zakresie wsparcia i informacji są dostępne nieodpłatnie przez 24 godziny w ciągu doby i 7 dni w tygodniu, w postaci poradnictwa telefonicznego i internetowego dla wszystkich beneficjentów zadania. Wszelka pomoc w zakresie wsparcia i informacji w postaci poradnictwa telefonicznego i internetowego jest świadczona nieodpłatnie dla wszystkich beneficjentów za pośrednictwem bezpłatnej dla osoby dzwoniącej linii 800 70 2222 a także numeru dla służb mundurowych ratownictwa medycznego i ich rodzin. Funkcjonują także kanały internetowe: czat oraz mail.

Centrum wsparcia oferuje również konsultacje specjalistów: prawnika, seksuologa, pracownika socjalnego, terapeuty uzależnień, asystenta zdrowienia, lekarza psychiatry.

Więcej na temat Centrum wsparcia znajduje się na stronie: <https://centrumwsparcia.pl/>.

Natomiast, w przedmiocie wsparcia finansowego i grantowego dla projektów technologicznych i społecznych tworzonych przez osoby z niepełnosprawnościami, Fundusz (PFRON), na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dofinansowuje projekty badawcze o charakterze społecznym i technicznym dotyczące rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w tym w spektrum autyzmu, w ramach konkursu „Innowacje społeczne i technologiczne w procesie aktywizacji osób niepełnosprawnych” Moduł B.

Podmioty które mogą brać udział w konkursie badawczym to:

- 1) uczelnie,
- 2) jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk,
- 3) instytuty badawcze,
- 4) inne podmioty o udokumentowanym dorobku badawczym w zakresie problematyki społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, działające na rynku przez okres minimum 3 lat, prowadzący działalność badawczą wpisaną do KRS/ewidencji działalności gospodarczej.

PFRON finansuje realizację projektów badawczych dotyczących problematyki rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, które obejmują badania:

- 1) diagnozujące sytuację społeczną i ekonomiczną osób niepełnosprawnych oraz ich aktywność zawodową,
- 2) dotyczące dobrych praktyk w zakresie integracji oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych,
- 3) których wynikiem jest ocena sprawności działania systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej,

- 4) dotyczące stosowanych w polityce społecznej Polski, innych krajów UE i świata rozwiązań w obszarze niepełnosprawności, z uwzględnieniem osiągniętych rezultatów i możliwości zastosowania rozwiązań zagranicznych w warunkach polskich,
- 5) monitorujące i ewaluacyjne, umożliwiające ocenę realizowanych działań i interwencji publicznych w obszarze niepełnosprawności,
- 6) temat różnych aspektów społecznego i kulturowego funkcjonowania osób niepełnosprawnych i postrzegania niepełnosprawności,
- 7) z różnych dziedzin nauki i techniki, których tematyka dotyczy rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Finansowanie projektów badawczych odbywa się na podstawie „Zasad finansowania badań, ekspertyz i analiz dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych” zatwierdzonych przez Zarząd PFRON w dniu 2 kwietnia 2021 roku.

Ze szczegółami konkursu „Innowacje ...” można zapoznać się na stronie internetowej PFRON, w zakładce: Badania i analizy naukowe - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto należy podkreślić, że Fundusz realizuje działania w zakresie wsparcia realizowanego na rzecz osób w spektrum autyzmu, w szczególności w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, między innymi poprzez:

1. Zadania zlecane organizacjom pozarządowym

Fundusz może zlecać organizacjom pozarządowym (w tym stowarzyszeniom, fundacjom) realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, na podstawie art. 36 ustawy o rehabilitacji (...).

Zadania mogą być realizowane przez organizacje pozarządowe:

- ☐ na zlecenie Funduszu;
- ☐ na zlecenie samorządu województwa lub powiatu – ze środków PFRON (przekazanych według algorytmu).

Rodzaje zadań, które mogą być zlecane organizacjom pozarządowym wskazane zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym. Mogą one obejmować między innymi:

- ☐ organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla osób niepełnosprawnych – aktywizujących zawodowo i społecznie te osoby;
- ☐ organizowanie i prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy, w szczególności przez:
 - ☐ doradztwo zawodowe,
 - ☐ przygotowanie i wdrożenie indywidualnego planu drogi życiowej i zawodowej,
 - ☐ prowadzenie specjalistycznego poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, mających na celu przygotowanie do aktywnego poszukiwania pracy i utrzymania w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

Realizacja tych zadań odbywa się w drodze otwartych konkursów ogłaszanych zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W konkursach, które ogłasza PFRON, wyznaczono sześć kierunków pomocy, których mogą dotyczyć wnioski składane przez organizacje pozarządowe.

Projekty obejmujące aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami mogą być zgłaszane we wnioskach, które organizacje pozarządowe składają, w kierunku pomocy 1: „Wejście osób z niepełnosprawnościami na rynek pracy”.

Beneficjentami ostatecznymi projektu w kierunku pomocy 1 mogą być wyłącznie osoby, które nie osiągnęły wieku emerytalnego (w przypadku kobiet od 16 do 60 roku życia, w przypadku mężczyzn od 16 do 65 roku życia). Dodatkowo, osoby te powinny charakteryzować się niskim poziomem wykształcenia lub jego brakiem oraz brakiem doświadczenia zawodowego, co dodatkowo wpływa na ich niską konkurencyjność na rynku pracy.

Szczegóły zlecenia zadań organizacjom pozarządowym dostępne są na stronie internetowej PFRON, w zakładce „Organizacje pozarządowe”.

Ogłoszone dotychczas przez PFRON konkursy są konkursami zamkniętymi (tzn. minął termin przyjmowania wniosków). Po podjęciu decyzji w sprawie ogłoszenia kolejnego konkursu o zlecenie realizacji zadań, informację w tym zakresie zostaną zamieszczone na stronie internetowej PFRON (www.pfron.org.pl). W 2026 roku planuje się ogłoszenie konkursu w trzecim kwartale roku. Konkurs dotyczyć będzie realizacji projektów od 2027 roku.

Konkursy realizowane są w systemie iPFRON+. System jest dostępny pod adresem: <https://ipfronplus.pfron.org.pl>. Trzeba się zarejestrować, aby złożyć wniosek w konkursie. Na stronie PFRON znajdują się informacje, jak przeprowadzić rejestrację w iPfron+.

Informację dotyczącą ewentualnych konkursów ogłaszanych ze środków PFRON przez samorząd województwa lub samorząd powiatowy można uzyskać we właściwej (ze względu na siedzibę organizacji pozarządowej) jednostce samorządu terytorialnego.

2. Programy Rady Nadzorczej PFRON

❓ Program „STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”.

Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w administracji publicznej.

Program realizowany jest w ramach dwóch modułów.

Moduł I programu polega na dofinansowaniu działań aktywizacyjnych, w tym m.in. wyposażenia stanowisk pracy, dla pracowników z niepełnosprawnością w jednostkach administracji publicznej. Adresatami programu w ramach modułu I „Instytucje” są:

- 1) organy i instytucje, wykonujące zadania z zakresu administracji publicznej, które nie są:
 - ❓ przedsiębiorstwami państwowymi w rozumieniu ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych,

- 2) spółkami Skarbu Państwa, do których zastosowanie ma ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych,
- 2) samorząd gminny, samorząd powiatowy, samorząd województwa,
- 3) państwowe oraz samorządowe instytucje kultury.

Moduł II programu adresowany jest do organizacji pozarządowych, które przygotowują i skierują osoby z niepełnosprawnościami na staż zawodowy w administracji rządowej. Jego realizacja odbywa się w drodze otwartego konkursu. Organizacje pozarządowe, które składają wnioski w konkursie muszą posiadać statutowy zapis o prowadzeniu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz prowadzić działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez okres co najmniej 2 lat (licząc wstecz od daty ogłoszenia konkursu).

2 Program „ABSOLWENT II”

Celem programu jest m.in. podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami posiadających wyższe wykształcenie.

Moduł I programu – „Podnoszenie kwalifikacji zawodowych” realizowany jest poprzez działania adresowane do osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które realizują trzeci lub wyższy semestr nauki / ostatni rok nauki w szkole wyższej lub są absolwentami szkoły wyższej oraz pozostają bez zatrudnienia lub pracują dorywczo z wykorzystaniem innych niż umowa o pracę form zatrudnienia, lub pracują znacznie poniżej swoich kwalifikacji. Wnioski w programie mogą składać szkoły wyższe, organizacje pozarządowe bądź zawiązane przez nie partnerstwa, które spełniają warunki uczestnictwa w programie i warunki określone w ogłoszeniu o konkursie.

Ze szczegółami programów realizowanych przez PFRON można zapoznać się na stronie internetowej PFRON, w zakładce "Programy realizowane obecnie".

Z wyrazami szacunku

Andrzej Łosiewicz
zastępca dyrektora
Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/